

Nr 36.

Ankom till riksdagens kansli den 22 maj 1934 kl. 4 e. m.

Utlåtande i anledning av väckt motion om beredande av möjlighet till förlängd värnpliktstjänstgöring för till linjetjänst uttagna värnpliktiga och f. d. stamanställda.

I en inom första kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 8, vilken behandlats av andra lagutskottet, har herr *von Heland* hemställt, att riksdagen måtte för sin del besluta sådan ändring av gällande värnpliktslag och övriga författningar, som erfordras för att möjliggöra att till linjetjänst uttagna värnpliktiga och f. d. stamanställda, vilka anmäla sig därtill villiga, må enligt de bestämmelser Konungen meddelar få fullgöra tjänstgöring utöver den i § 27 mom. 1 värnpliktslagen föreskrivna tiden.

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för berörda hemställan, får utskottet hänvisa till motionen.

Över motionen har utskottet i den ordning § 46 riksdagsordningen föreskriver begärt yttrande av cheferna för generalstaben, marin staben, kustartilleriet och flygvapnet. Det yttrande, som i anledning härav kommit utskottet tillhanda från chefen för generalstaben, finnes fogat såsom bilaga till detta utlåtande; och tillåter sig utskottet att hänvisa till detsamma innehåll. Beträffande de uppgifter, som lämnats i yttrandena från cheferna för marin staben, kustartilleriet och flygvapnet angående antalet frivilliga, som skulle kunna mottagas till den föreslagna tjänstgöringen, samt i fråga om beräknade kostnader för densamma lämnas redogörelse här nedan (sid. 7).

Vid 1933 års riksdag hemställde herr Holmström m. fl. i en motion, II: 487, att riksdagen i anledning av propositionen nr 211 år 1933 angående arbeten till motverkande av arbetslösheten måtte hos Kungl. Maj:t hemställa om åtgärder i syfte att bemyndiga truppförbandscheferna att utöver fastställda stater anställa visst antal kortfristvolontärer för medel ur arbetslöshetsanslagen.

Särskilda utskottet anförde i utlåtande nr 17 beträffande nämnda motion:

Det av motionärerna framlagda förslaget syftar till att under vissa tider bereda sysselsättning för ett antal arbetslösa, som — enligt vad utskottet inhämtat — kunna beräknas ifrågakomma inom högst tre årsklasser av värnpliktiga, vilka under de tre senaste åren fullgjort sin värnplikt, samt en del f. d. fast anställda. Inom denna förhållandevis trånga ram torde det icke vara möjligt att på frivillighetens väg åstadkomma någon arbetslöshetslindrande effekt av betydelse genom den föreslagna åtgärden. Enligt utskottets

mening torde heller icke ur försvarssynpunkt förslagens genomförande vara av någon avsevärd betydelse.

Då riksdagen i år har beslutat betydande inskränkningar av de värnpliktigas utbildning och detta beslut bl. a. motiverats med statsfinansiella skäl, finner utskottet anledning ej nu föreligga att införa ett system med frivillig utbildning, vilken skulle bli mera kostsam än den obligatoriska värnpliktsutbildningen.

Då dessutom sådan utredning, som erfordras för ett närmare övervägande av förevarande förslag och verkningar av dess genomförande, icke i ärendet föreligger, har utskottet ej funnit sig kunna tillstyrka bifall till motionen.

Reservation anmälades av herr Johansson i Fredrikslund jämte sju andra ledamöter av utskottet, vilka ansågo, att utskottet bort föreslå riksdagen att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning och framläggande för 1934 års riksdag av det förslag i ämnet, vartill utredningen kunde giva anledning.

Riksdagen biföll utskottets hemställan.

I sitt förutnämnda utlåtande nr 17 ägnade särskilda utskottet åtskillig uppmärksamhet åt frågan om ungdomsarbetslösheten (sid. 101—121). Utskottet erinrade därvid inledningsvis om, att i propositionen nr 216 år 1933 angående anslag till bekämpande av arbetslösheten föredragande departementschefen, statsrådet Möller, förklarar sig vara av den uppfattningen, att samtliga frågor om ungdomsarbetslösheten med det snaraste borde upptagas till närmare skärskådande i syfte att förslag i ämnet kunde föreläggas 1934 års riksdag. Detta utslöte emellertid icke, att man borde söka att genom intensivt arbete enligt de linjer, som dittills anlåtats, omedelbart nå till så goda resultat som möjligt. Dessa linjer innebure dels inrättande av särskilda anordningar för arbetsförmedling för ungdomen, dels samarbete mellan arbetsförmedlingen och undervisningsväsendet och dels kursverksamhet för arbetslös ungdom.

Särskilda utskottet, som i fråga om bekämpande av ungdomsarbetslösheten hade att taga ställning dels till i propositionen nr 216 framlagda förslag om beräkning av visst anslagsbelopp till kursverksamhet, dels ock till yrkanden i skilda hänseenden, som gjorts uti sju i ämnet väckta motioner (utl. nr 17, sid. 19—20), uttalade bland annat, att den av kommunerna med bidrag av statliga arbetslöshetsmedel bedrivna kursverksamheten skulle fortsättas i utvidgad omfattning, att försök skulle verkställas med s. k. frivillig arbetstjänst, att försök skulle anordnas med av kommunerna med statsbidrag anordnade friluftskurser för manlig ungdom samt att med bidrag av arbetslöshetsmedel undervisning skulle meddelas arbetslösa genom viss provisorisk utvidgning av den ordinarie skolorganisationen. Utskottet föreslog, att för nu omnämnda ändamål 2 milj. kronor skulle få användas.

Bland de av särskilda utskottet icke tillstyrkta förslagen må i detta sammanhang nämnas ett i motion I:161 av herr von Heland framställt yrkande, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om skynd-

sam utredning och förslag till 1934 års riksdag rörande inkallelse till värnpliktsövningar som ett medel för bekämpande av ungdomsarbetslösheten.

Särskilda utskottet erinrade i sammanhang med denna motion om, att andra lagutskottet i sitt av 1933 års riksdag godkända utåtande (nr 4) i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition (nr 8) med förslag till lag om frikallelse, helt eller delvis, för vissa värnpliktiga från värnpliktens fullgörande under fredstid, dels ock i ämnet väckta motioner anfört, att det enligt utskottets mening syntes förtjäna att tagas i övervägande vid meddelande av föreskrifter om användningen av de anslag, som komme att beviljas för arbetslöshetens bekämpande, i vad mån medel däriifrån borde ställas till förfogande för att möjliggöra, att värnpliktiga, som i händelse av bifall till utskottets förslag icke inkallades till tjänstgöring, men som på grund av arbetslöshet önskade frivilligt anmäla sig till fullgörande av värnplikt, skulle kunna tillåtas göra detta.

Särskilda utskottet anförde (i utlåtandet nr 17, som dagtecknats den 14 juni 1933):

De för årets värnpliktiga bestämda tidpunkterna för inryckning till första tjänstgöring vid armén äro vid tiden för riksdagens behandling av förevarande ärende förbi med undantag beträffande en kontingent vid Göta livgarde, vilken är inkallad till den 30 innevarande juni. På grund härav har utskottet icke funnit anledning att närmare ingå på frågan, huruvida och i vad mån för arbetslöshetens bekämpande för nästa budgetår avsedda medel böra komma till användning för värnpliktstjänstgöring. Motionen I: 161 torde alltså icke böra föranleda någon riksdagens åtgärd.

Särskilda utskottets i utlåtande nr 17 gjorda hemställan godkändes till alla delar av riksdagen.

I proposition nr 105 till innevarande års riksdag framställdes förslag, att riksdagen måtte bemyndiga Kungl. Maj:t att i huvudsaklig överensstämmelse med vissa i propositionen angivna riktlinjer under innevarande budgetår anordna särskilda utbildningskurser för f. d. fast anställt manskap vid försvarsväsendet, samt medgiva, att de av ifrågavarande utbildningskurser föranledda kostnaderna måtte i viss ordning bestridas av vederbörande anslag under fjärde huvudtiteln.

Propositionen var närmast föranledd av framställningar om anordnande av sådana kurser från cheferna för generalstaben, marinstaben och kustartilleriet.

Föredragande departementschefen, statsrådet Vennerström, anförde i propositionen, bland annat:

Arbetslösheten bland f. d. fast anställt manskap vid armén och marinen är för närvarande betydande. Av en utav civilanställningskommittén med skrivelse den 23 november 1933 till mig överlämnad utredning framgår sålunda, att utav cirka 2 000 beställningshavare av manskaps grad, vilka under anställningsåret 1932/1933 erhållit avsked från fast anställning vid krigsmakten, icke fullt 30 procent kunde anses hava ordnad försörjning vid avskedstagandet. Därjämte torde ett stort antal av tidigare från militärtjänsten

avgångna vara utan anställning. Även om dessa arbetslösa kunna i vanlig ordning anmäla sig för att komma i åtnjutande av arbetslöshetshjälp, förefinnes anledning att undersöka, huruvida särskilda åtgärder kunna vidtagas för att bereda dem tillfällig sysselsättning. I detta avseende synas mig de av cheferna för generalstab, marin staben och kustartilleriet framställda förslagen — vilka innebära anordnande av särskilda utbildnings- eller repetitionskurser för f. d. fast anställda — förtjäna allvarligt beaktande. Detta så mycket mera som på samma gång ett väl motiverat militärt behov kan tillgodoses.

Enligt de framlagda förslagen skulle kurserna vid armén och flottan få en varaktighet av cirka 90 dagar, under det att kurserna vid kustartilleriet skulle inskränkas till 66 dagar.

Kostnaderna för kurserna komma, i enlighet med utav arméförvaltningen och marinförvaltningen i ärendet verkställda utredningar, att uppgå till cirka 540 000 kronor. Marinförvaltningen har emellertid i sina kostnadsberäkningar icke upptagit några medel för bestridande av dyrtidstillägg åt den personal, som skall delta i de vid flottan och kustartilleriet anordnade kurserna. Härför torde erfordras inemot 1 000 kronor. Efter samråd med chefen för finansdepartementet anser jag mig böra förorda, att de sålunda med kursernas anordnande förenade kostnaderna få bestridas av lantförsvarets respektive sjöförsvarets för innevarande budgetår å riksstaten uppförda anslag.

Det torde böra ankomma på Kungl. Maj:t att meddela de närmare bestämmelser, som erfordras för kursernas anordnande.

Till frågan om anordnande av dylika kurser under senare halvåret 1934 torde jag, därest anledning därtill gives, framdeles få återkomma.

Statsutskottet anförde i utlåtande nr 23 över propositionen:

Kungl. Maj:ts förslag, som innebär, att vissa utbildningskurser skulle anordnas för f. d. fast anställt manskap vid försvarsväsendet, vill utskottet icke motsätta sig. Med hänsyn till syftet med dessa kurser, nämligen att jämte tillgodoseendet av ett väl motiverat militärt behov bringa någon lättnad i den svåra belägenhet, vari en stor del av ifrågavarande personalkategori befinner sig, förutsätter emellertid utskottet, att de, som äro arbetslösa och sakna försörjningsmöjligheter, i möjligaste mån beredas tillträde till kurserna.

Beträffande härefter sättet för täckandet av de med kurserna föranledda kostnaderna, vilka enligt Kungl. Maj:ts förslag skulle bestridas av vederbörande anslag under fjärde huvudtiteln, vill utskottet framhålla, att utskottet framdeles kommer att taga ställning till denna fråga. Utskottet föreslår, att bemyndigande lämnas Kungl. Maj:t att tills vidare bestrida de erforderliga medlen under särskilda för ändamålet i vederbörliga förvaltningars räkenskaper upplagda förskottstitlar. Härigenom vinnes, att utgifterna för ifrågavarande kurser komma att för sig redovisas.

Statsutskottet hemställde, att riksdagen måtte bemyndiga Kungl. Maj:t att i huvudsaklig överensstämmelse med i propositionen angivna riktlinjer under innevarande budgetår anordna ifrågavarande utbildningskurser samt medgiva, att de av kurserna föranledda kostnaderna måtte förskottsvis bestridas för att sedermera ersättas på sätt riksdagen framdeles kunde komma att besluta.

Riksdagen biföll statsutskottets hemställan.

Beslut angående ersättningen av nämnda kostnader har hitintills icke fattats av riksdagen. Framställning om anordnande av dylika kurser under senare halvåret 1934 har hittills icke blivit gjord.

Jämlikt bemyndigande av Kungl. Maj:t den 8 december 1933 tillkallade chefen för socialdepartementet, statsrådet Möller, den 16 januari 1934 undervisningsrådet A. N. Thomson, bruksdisponenten friherre J. G. G. De Geer, Lesjöfors, samt ordföranden i socialdemokratiska ungdomsförbundet t. f. aktuarien A. V. Wallentheim att såsom sakkunniga inom departementet biträda med fortsatt utredning i olika hänseenden av frågor sammanhängande med ungdomsarbetslösheten och åtgärder i anledning av densamma. Den 26 januari 1934 tillkallade departementschefen såsom ytterligare sakkunnig förbundssekreteraren i jordbrukarungdomens förbund, agronomen J. S. Svensson. De sakkunniga antogo benämningen »1934 års sakkunniga rörande ungdomsarbetslösheten».

Den 29 mars 1934 avgåvo de sakkunniga »Utredning angående åtgärder för bekämpande av ungdomsarbetslösheten» (Statens offentl. utr. 1934: 11).

Kungl. Maj:t har därefter i proposition nr 265 för riksdagen framlagt förslag angående anslag till särskilda åtgärder i anledning av ungdomsarbetslösheten. Denna proposition har hänvisats till statsutskottets behandling.

Den utväg till lindrande av ungdomsarbetslösheten, som föreslagits i nu förevarande motion, I: 8, har icke berörts vare sig i de sakkunnigas utredning eller i propositionen nr 265.

Ur 1934 års sakkunnigas betänkande må här återgivas en tabell, avseende förhållandena den 30 november 1933, till belysande av ungdomsarbetslöshetens absoluta och relativa omfattning:

Å l d e r	A n t a l			Procent av hela antalet arbetslösa		
	städer	landsbygd	hela riket	städer	landsbygd	hela riket
16—17 år	898	3 662	4 560	1,5	3,3	2,7
18—20 år	4 623	13 108	17 731	7,8	11,8	10,4
21—25 år	11 604	23 517	35 121	19,6	21,2	20,7
Summa 16—25	17 125	40 287	57 412	28,9	36,3	33,8
Hela antalet arbetslösa ...	59 156	111 047	170 203	100,0	100,0	100,0

Av tabellen framgår, att i runt tal 57 000 personer, motsvarande omkring $\frac{1}{3}$ av samtliga anmälda arbetslösa, voro att hänföra till åldersgrupperna 16—25 år, ävensom att den relativa ungdomsarbetslösheten var något större på landsbygden än i städerna.

Vidare må ur sakkunnigbetänkandet lämnas följande upplysningar rörande i vad mån och på vad sätt de olika åldersgrupperna arbetslösa kommit i åtnjutande av det allmännas hjälpåtgärder (avsåg arbetslöshetsförhållandena den 30 november 1933):

Åldersgrupp	Antalet hjälpsökande arbetslösa i åldern 16—25 år:			
	16—17 år	18—20 år	21—25 år	Summa
Hjälpta enligt arbetslinjen.....	110	2 989	8 519	11 618
» » undervisningslinjen.....	381	1 328	1 495	3 204
» » understödslinjen.....	1 092	4 394	10 300	15 786
Summa hjälpta	1 583	8 711	20 314	30 608
Icke hjälpta.....	2 977	9 020	14 807	26 804
Sammanlagt	4 560	17 731	35 121	57 412

De sakkunniga hava uppgivit, att hjälpverksamhetens omfattning och karaktär växlat mycket starkt såväl mellan stad och landsbygd som mellan skilda typer av städer och landskommuner. I allmänhet hava understöds- och undervisningslinjerna varit mycket mera anlitade i städerna än på landsbygden, medan motsatsen varit förhållandet med arbetslinjen. Antalet ohjälpta har varit minst i städerna, särskilt i de större av dem, och störst på landsbygden, särskilt i jordbrukskommunerna.

Vad särskilt den s. k. frivilliga arbetstjänsten angår hava de sakkunniga omnämnt, att antalet elever, vilka till och med den 15 mars 1934 under längre eller kortare tid deltagit i sådan tjänst i arbetslöshetskommissionens regi utgjort 817 personer samt att motsvarande antal elever vid kommunala läger varit 482; sammanlagt alltså 1 299 personer.

I propositionen nr 265 har föredragande departementschefen, statsrådet Möller, förordad avsevärt vidgade åtgärder för sysselsättning och utbildning av unga arbetslösa, företrädesvis i åldern 18—21 år, samt beräknat, att under instundande budgetår på dessa vägar verksamt stöd skall kunna lämnas åt i genomsnitt omkring 15 000 arbetslösa.

Kostnaderna för de olika slag av sysselsättning, som enligt 1934 års sakkunnigas förslag under nästa budgetår skulle beredas ungdomsarbetslösa, hava av de sakkunniga beräknats sålunda: Statens andel i kostnader för kursverksamhet har beräknats till i runt tal 1:50 kronor per elev och dag, med 300 understödsdagar per år, sålunda en årskostnad per elev av 450 kronor. 8 000 personer hava beräknats skola beredas sysselsättning i kursverksamhet. — Beträffande frivillig arbetstjänst har beräknats en genomsnittskostnad per år och elev av 900 kronor (3 kronor per dag och elev)

för arbetsläger i statlig regi och 700 kronor i kommunal regi. Omfattningen av den frivilliga arbetstjänsten har uppskattats till 3 000 deltagare i statliga och 2 000 i kommunala arbetsläger. — I fråga om ungdomsreservarbetena har den sammanlagda årskostnaden för staten per deltagare beräknats till 1 125 kronor i statligt och 825 kronor i statskommunalt ungdomsreservarbete. Antalet deltagare har uppskattats till 1 500 i statliga och 500 i statskommunala ungdomsreservarbeten. Att märka är, att deltagarna i ungdomsreservarbetena beräknats skola i genomsnitt användas till arbete allenast halva tiden och till deltagande i kursverksamhet halva tiden.

Ur propositionen nr 235 år 1934 angående anslag till bekämpande av arbetslösheten må återgivas följande uppgifter angående kostnaderna per dagsverke vid de statliga reservarbetena (kompletterade med senast tillgängliga uppgifter avseende september, oktober och november 1933).

1931/1932	kr. 6: 89
Januari	1933	» 6: 80
Februari	»	» 6: 83
Mars	»	» 6: 34
April	»	» 7: 25
Maj	»	» 6: 54
Juni	»	» 7: 53
Juli	»	» 5: 83
Augusti	»	» 6: 76
September	»	» 7: 65
Oktober	»	» 7: 04
November	»	» 6: 99

I detta sammanhang må erinras om, att chefen för generalstaben i den vid hans yttrande över förevarande motion fogade sammanställningen av beräknade kostnader för frivillig tjänstgöring vid armén av 500 f. d. fast anställda och 5 000 värnpliktiga såsom beräknad medelkostnad per tjänstgöringsdag och man angivit enligt ett alternativ 3: 34 kronor och enligt ett annat alternativ 3: 29 kronor.

Av de yttranden, som cheferna för marininstaben, kustartilleriet och flygvapnet avgivit till utskottet, framgår, att frivillig tjänstgöring på sätt i förevarande motion föreslagits skulle kunna beredas vid flottan för omkring 80 f. d. fast anställda och omkring 250 värnpliktiga, vid kustartilleriet för omkring 16 f. d. fast anställda och omkring 160 värnpliktiga samt vid flygvapnet för omkring 20 f. d. fast anställda och omkring 200 värnpliktiga. Kostnaderna per man och tjänstgöringsdag torde kunna uppskattas vid flottan till 3: 73 kronor, vid kustartilleriet till 3: 91 kronor samt vid flygvapnet till ungefärligen samma belopp som vid armén. Vid flygvapnet skulle därutöver tillkomma mekanikerarvode med i medeltal 45 kronor i må-

naden för de f. d. fast anställda. För att sådan tjänstgöring för värnpliktiga och f. d. stamanställda, varom nu är fråga, skall kunna anordnas, erfordras vid kustartilleriet, att jämväl 6 underofficerare på övergångsstat inkallas till tjänstgöring. Till den kostnad, som föranledes härav, har hänsyn tagits vid beräkningen av ovannämnda beloppet 3:91 kronor.

Till jämförelse må nämnas, att kostnaderna för de ovan omförmälda utbildningskurserna för f. d. fast anställt manskap vid försvarsväsendet beräknats komma att uppgå, såvitt anginge manskap vid armén till omkring 6:65 kronor, i fråga om manskap vid flottan till cirka 6:37 kronor samt beträffande manskap vid kustartilleriet till omkring 6:34 kronor, allt per man och tjänstgöringsdag.

I en motion I:9, vilken hänvisats till statsutskottets behandling, har herr von Heland, under åberopande av motiveringen i förevarande motionen I:8 hemställt, att riksdagen av medel, som avses för arbetslöshetens bekämpande, måtte för sådan tjänstgöring vid krigsmakten, varom nu är fråga, anvisa ett förslagsanslag av 2 700 000 kronor.

Utskottet. Den här ovan lämnade framställningen utvisar, att stor arbetslöshet är rådande bland den uppväxande ungdomen. Förslag, som gå ut på att i viss mån råda bot på detta missförhållande, hava av Kungl. Maj:t framlagts för riksdagen. Det förslag, som framställts i förevarande motion, innefattar en utväg bland andra, syftande till att i viss utsträckning bereda tillfälle till sysselsättning åt arbetslös ungdom. Andra lagutskottet finner för sin del, att möjlighet bör beredas för att den i motionen omförmälda utvägen må komma under omprövning vid sidan av andra anordningar för att bekämpa arbetslösheten bland ungdomen, och att alltså det hinder, som gällande värnpliktslag reser häremot, bör undanröjas.

I vad mån den möjlighet, som skulle beredas genom en lagändring, bör komma till praktisk användning, är tydligen en fråga, som i annan ordning efter behandling i statsutskottet av förslaget om beviljande av anslag för det avsedda ändamålet kommer att av riksdagen företagas till avgörande.

Med stöd av vad sålunda anförts finner andra lagutskottet sig böra föreslå riksdagen att vidtaga erforderlig ändring i § 27 värnpliktslagen. Den föreslagna lagändringen synes böra träda i kraft vid nästa budgetårs början.

Utskottet får fördenskull hemställa,

att riksdagen i anledning av förevarande motion, I:8, måtte för sin del antaga följande

Lag

om ändrad lydelse av § 27, mom. 3, C, värnpliktslagen
den 12 juni 1925 (nr 337).

Härigenom förordnas, att § 27, mom. 3, C, värnpliktslagen
den 12 juni 1925 skall erhålla följande ändrade lydelse:

§ 27.

3. Särskilda bestämmelser.

C. Enligt de närmare bestämmelser, Konungen meddelar,
må värnpliktiga, vilka anmäla sig därtill villiga, kvarbliva
i eller inkallas till tjänstgöring utöver i denna paragraf före-
skrivna tid.

Denna lag skall träda i kraft den 1 juli 1934.

Stockholm den 22 maj 1934.

På andra lagutskottets vägnar:

K. G. WESTMAN.

Vid ärendets behandling hava närvarit:

från f ö r s t a kammaren: herrar *K. G. Westman, Linder, Frändén, Sam Larsson, Gustaf Tamm**, *P. Sandström, Norman* och *Olof Carlsson**;

från a n d r a kammaren: herrar *Hage, Johanson* i Hallagården, *Wallerius, Andersson* i Rasjön, *Holmström, Hansson* i Trollhättan*, *Molander** och *Sandström* i Nyland.

*) Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservation

av herrar *Linder, Norman, Olof Carlsson, Hage, Andersson* i Rasjön, *Hansson* i Trollhättan och *Molander*, vilka yrkat avslag på motionen.

Bilaga A.

1) CHEFENS FÖR GENERALSTABEN YTTRANDE.

Till Riksdagens andra lagutskott.

Genom nådig remiss å försvarsdepartementet den 9 sistlidna månad anbefalld avgiva yttrande över motion nr 8 i första kammaren vid innevarande års riksdag av herr von Heland angående beredande av möjlighet till förlängd värnplikstjänstgöring för vissa värnpliktiga får jag härmed äran anföra följande.

I förevarande motion yrkas, att riksdagen måtte för sin del besluta sådan ändring av gällande värnpliktslag och övriga författningar, som erfordras för att möjliggöra att till linjetjänst uttagna värnpliktiga och f. d. stamanställda, vilka anmäla sig därtill villiga, må enligt de bestämmelser Konungen meddelar få fullgöra tjänstgöring utöver den i värnpliktslagen 27 § mom. 1 föreskrivna tiden.

Motionens *syfte* anges vidare vara att genom frivillig militärtjänstgöring bringa lättnad i ungdomsarbetslösheten. I densamma framhålles även de fördelar för såväl den enskilde som för försvarsväsendet, som en dylik frivillig tjänstgöring skulle innebära. I samband därmed framlägger motionären ett förslag till anordnande av sådan tjänstgöring.

I motion till föregående års riksdag, nr 487 i andra kammaren, av herr Holmström m. fl. i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 211, angående anslag till arbeten till motverkande av arbetslösheten, yrkades åtgärder i samma syfte, dock att beträffande sättet för anställningen av de frivilligt inkallade i stället avsågs fast anställning.

I särskilda utskottets utlåtande nr 17 över sistnämnda motion framhålles, att inom den förhållandevis trånga ram, som här föreslogs — tre årsklasser värnpliktiga — någon arbetslöshetslindrande effekt av betydelse genom den föreslagna åtgärden icke torde vara möjlig. Enligt utskottets mening vore icke heller förslagets genomförande ur försvarssynpunkt av någon avsevärd betydelse. Då dessutom sådan utredning, som erfordras för ett närmare övervägande av ifrågavarande förslag och verkningar av dess genomförande, icke i ärendet förelåg, fann sig utskottet icke kunna tillstyrka bifall till motionen.

Riksdagens beslut blev även i enlighet med utskottets förslag.

Då förevarande motion till sitt syfte, som ovan framhållits, i stort överensstämmer med sistnämnda motion, må i anslutning till särskilda utskottets ovanberörda utlåtande följande framhållas.

Det i motionen angivna antalet frivilliga, som under vinterhalvåret 1934—1935 föreslås komma ifråga till frivillig militärtjänstgöring, nämligen högst 6 000, kan, som framgår av nedanstående utredning, åtminstone till den del

som på armén ankommer, beredas tillfälle till dylik tjänstgöring. I vad mån en försörjning under vinterhalvåret under här ifrågasatta omständigheter av sagda antal värnpliktiga innebär en arbetslöshetslindrande effekt av betydelse för ungdomsarbetslösheten bland unga män i åldern 22—25 år undandraget sig chefsen för generalstaben bedömande. Motionären uppger emellertid antalet arbetslösa i åldern 18—25 år till 50—60 000. I åldern 22—25 år torde befinna sig ungefär halva detta antal eller 25—30 000. Rörande beräknade kostnader hänvisas till utredning nedan.

I motionen förutsättes, att till den frivilliga tjänstgöringen skulle uttagas de, vilka avslutat sin första tjänstgöring och hava förutsättning för befäls- och specialutbildning. Den sålunda anordnade utbildningen skulle förden- skull hava till mål att göra eleverna användbara i underbefäls- eller specialbefattning. Då enligt krigsorganisationen ett betydande antal underbefäls- och specialbefattningar under nuvarande förhållanden måste beklädas med personal, vars utbildning för sina uppgifter är otillräcklig och till sin längd väsentligt understigande den här ifrågasatta, *skulle den föreslagna tjänstgöringen genom att tillföra försvarsväsendet en ökad tillgång på för dylika uppgifter användbar personal innebära en synnerligen välbehörlig ökning av krigsberedskapen.*

Motionären har vidare förutsatt, att f. d. fast anställda underbefäl skulle beredas tillfälle till tjänstgöring och att dessa huvudsakligen skulle tagas i anspråk såsom instruktörer vid utbildningen av de övriga värnpliktiga. De motiv, som motionären anför beträffande inkallelsen av ifrågavarande personalkategori, äro beaktansvärda, och synas dessa motiv genom beslutet angående kurser för f. d. fast anställt underbefäl innevarande år av riksdagen hava godtagits. Ur militär synpunkt må vidare framhållas att, vad på armén ankommer, *en dylik tjänstgöring måste anses såsom en förutsättning för att den föreslagna frivilliga tjänstgöringen av övriga värnpliktiga skall kunna giva avsett utbyte.* De på aktiv stat varande underbefälen tagas nämligen under vinterhalvåret i anspråk för annan tjänstgöring i sådan omfattning, att endast ett ytterst ringa fåtal kan vara påräkneligt för instruktörstjänst vid här föreslagen utbildning.

Som ovan framhållits, har i motionen yrkats, att de frivilligt tjänstgörande av båda här nämnda kategorier skulle beredas tillfälle till tjänstgöring genom ändring bl. a. i värnpliktslagen, d. v. s. efter frivilligt åtagande inkallas till eller kvarhållas i tjänstgöring såsom värnpliktiga. I motionen omnämnes därjämte fast anställning, sannolikt såsom ett annat alternativ.

Beträffande de f. d. fast anställda bör med hänsyn till deras avsedda användning den föreslagna inkallelsen i huvudsak begränsas till dem, som avlagt godkänd furirsexamen eller med beröm godkänd korpralsexamen. Genom riksdagsbeslut innevarande år angående kurser för f. d. fast anställt underbefäl och därpå grundade nådiga föreskrifter synas statsmakterna hava fattat principiell ståndpunkt till frågan rörande sättet för anställning av här ifrågavarande personalkategori. De skäl, som kunna hava varit avgörande för beslutet att vid frivillig tjänstgöring betrakta denna personal såsom tillfälligt fast anställd med därav följande ställning och avlöningsförmåner, föreligga i än högre grad, därest densamma tages i anspråk för instruktörstjänst än då den fullgör tjänst såsom elever för egen utbildning. På grund härav förutsättes, att denna kategori anställs och avlönas efter enahanda grunder som i bestämmelserna för ovannämnda kurser för f. d. fast anställt

underbefäl är angivet. För att instruktörsbehovet skall kunna bliva tillgodosett är det jämväl erforderligt, att icke några särskilda åldersrestriktioner uppställas beträffande denna kategori.

Vad den andra kategorien angår, d. v. s. sådana värnpliktiga i linjetjänst, som fullgjort sin första tjänstgöring, kan en tillfällig fast anställning innebära vissa konsekvenser ur redovisningssynpunkt, medförande bl. a. ett ökat arbete på rullföringsexpeditionerna, vilket med hänsyn till den dessa åvilande arbetsbördan om möjligt bör undvikas. Ur denna synpunkt bör på sätt motionären föreslagit denna kategori beredas tillfälle till frivillig tjänstgöring såsom värnpliktiga och värnpliktslagen erhålla en ändrad avfattning för att möjliggöra detta.

Som i herr Holmströms ovannämnda motion i andra kammaren år 1933 nr 487 framhålles, är begreppet frivillig tjänstgöring av här avsedd art principiellt icke okänt för värnpliktslagen. De restriktioner, som denna lag uppställer i § 27, äro emellertid av den art, att bestämmelserna i detta avseende sakna praktisk betydelse i här förevarande fall.

Det synes därför ändamålsenligast, att värnpliktslagen erhåller en formulering, som medger en tjänstgöring av här föreslagen art. Sålunda bör värnpliktslagen, § 27, mom. 3, stycke C, erhålla följande ändrade lydelse, vilken torde jämväl täcka detta styckes hittills gällande innebörd.

»Enligt de närmare bestämmelser, Konungen meddelar, må värnpliktiga, vilka anmäla sig därtill villiga, kvarbliva i eller inkallas till tjänstgöring utöver i denna paragraf föreskriven tid.»

Då det gäller tillämpningen av här föreslagen föreskrift i förevarande fall bör i stort sett i överensstämmelse med motionärens förslag inkallelsen till (kvarblivandet i) tjänstgöring avse dem, som fullgjort första tjänstgöring och äro lämpliga för fortsatt utbildning till underbefäl eller i viss specialtjänst. I första hand böra de ifrågakomma, som fullgöra repetitionsövning 1934 och sålunda kvarstanna i tjänstgöring, d. v. s. i stort sett värnpliktiga tillhörande årsklasserna 1932 och 1933. Därjämte bör möjlighet hållas öppen för frivillig tjänstgöring jämväl för dem, som tillhöra årsklasserna 1930 och 1931. Utsträcktes gränsen ytterligare, skulle motionärens syfte att förhindra ungdomsarbetslösheten åtminstone i viss mån förfelas. Även ur militär synpunkt är det en fördel, att här ifrågavarande tjänstgöring förbehålles värnpliktiga ur de yngsta årsklasser, som erhållit första utbildning. Då omföring mellan årsklasser kan ifrågakomma på grund av ändring i värnpliktsförhållandena, synes här avsett önskemål lämpligen kunna uppnås genom fastställande av åldersgräns och bör sålunda endast de, som fylla ovan angivna kvalifikationer beträffande lämplighet m. m. och äro födda tidigast år 1910, ifrågakomma.

Huruvida det antal frivilliga, som av motionären beräknas, är att påräkna, undandraget sig chefens för generalstaben bedömning. Den statistik, som refereras av motionären rörande omfattningen av arbetslösheten bland de värnpliktiga av viss kategori, synes emellertid utgöra en betydelsefull utgångspunkt vid frågans bedömning.

Motionären har angivit, att vid infanteriet omkring 3 000 värnpliktiga kunna beräknas för frivillig tjänstgöring och vid specialtruppernas omkring 2 000. Vidare har han beräknat, att av f. d. fast anställda vid armén samt av båda kategorierna vid marinen och flygvapnet sammanlagt omkring 1 000 man borde komma ifråga för frivillig tjänstgöring.

En granskning ifråga om möjligheterna vad armén beträffar att anordna ifrågavarande tjänstgöring giver följande resultat.

Infanteriet.

Den utbildning och tjänstgöring, som vid flertalet infanteriregementen äger rum under vinterhalvåret, är av följande omfattning.

Hela tiden. Ett yrkeskompani.

1 nov.—30 maj. Furirs-, korprals- och volontärrekrytskolor för fast anställd manskapspersonal, i regel förenade till ett skolkompani.

16 okt.—2 febr. Soldatskola för värnpliktiga, tillhörande den s. k. höstgruppen, varav huvuddelen utgör ett gevärskompani och en mindre del underavdelning på kulsprutekompaniet.

1 april—12 sept. Soldat- och underbefälsutbildning för värnpliktiga tillhörande värnpliktsgruppen underbefäl eller fackmän fördelade med huvuddelen på ett gevärskompani; återstoden fördelad på kulsprute- och specialkompanierna.

15 juni—20 dec. Vid vissa (vart annat till vart fjärde) regementen studentkompani.

Ur förläggningssynpunkt föreligger under tiden från repetitionsövningarnas slut, den 9 oktober, till den 31 maj, då huvuddelen av de värnpliktiga tillhörande sommargruppen inrycka till tjänstgöring, möjlighet att utnyttja åtminstone fyra kompanilokaler för förläggning av här föreslagen frivilligt tjänstgörande personal.

Vid Jämtlands fältjägerregemente pläga under vinterhalvåret tillfälligt förläggas underbefälsskolor m. fl. från övriga delar av landet i och för vinterutbildning, varigenom det disponibla utrymmet tidvis blir ganska begränsat. Med hänsyn härtill torde försiktigheten bjuda att beträffande detta regemente endast räkna med en à två kompanilokaler såsom disponibla under hela vinterhalvåret.

Det är emellertid icke förlägningsutrymmet, som vid infanteriet — lika litet som vid övriga truppslag — ytterst är bestämmande för möjligheten att anordna den föreslagna utbildningen, utan tillgången på såsom utbildare vid här ifrågavarande tjänstgöring lämpligt befäl.

Med nuvarande härordning tages det fast anställda befälet vid infanteriet — liksom vid övriga truppslag — i anspråk såsom utbildare främst under sommarhalvåret, då huvuddelen av de värnpliktiga fullgör sin tjänstgöring. Detta medför att vinterhalvåret närmast ägnas åt befälets egen utbildning. Sålunda sammandrages det yngre fast anställda underbefälet, såsom ovan nämnts, till ett skolkompani per regemente för genomgående av furirs- och korpralsskolornas teoretiska del, varvid en del officerare, underofficerare och äldre underbefäl åtgår såsom lärare i dessa skolor och i den ofta till skolkompaniet anslutna volontärrekrytskolan. Flera äldre underbefäl vid varje regemente äro beordrade såsom elever i arméns underofficersskola, varjämte ett antal officerare och underofficerare för egen utbildning beordras till skolor och kurser av olika slag utom regementet. För utbildning av höstgruppens värnpliktiga och eleverna vid studentkompanierna åtgår ett antal befäl av olika grader. För det befäl, som icke tages i anspråk för nu nämnda ändamål, anordnas, särskilt under perioden 2 februari—1 april,

särskild befälsutbildning, avsedd att komplettera förut erhållen utbildning bl. a. med hänsyn till användningen av nytillkomna strids- och skyddsmedel m. m.

Omfattningen av de här skisserade befälskommenderingarna vid ett infanteriregemente är beträffande vissa kategorier m. m. ganska lätt att beräkna. Ifråga om andra åter är det mycket vanskligt att göra några kalkyler, då förhållandena växla mellan de olika regementena och från det ena året till det andra. Den sist anförda särskilda befälsutbildningen kan dock tillfälligt inskränkas, därest befälet kan beredas tillfälle till tjänstgöring vid trupp. Vidare må emellertid framhållas, att befälstillgången under skilda tidsperioder växlar beroende på tiderna för ovan angivna skolor och tjänstgöringsomgångar. Sålunda är befälstillgången störst under tiden 2 februari—1 april och minst under tiden 16 oktober—20 december, då såväl studenter och likställda som höstgruppens värnpliktiga äro i tjänstgöring. Dessa förhållanden medföra alltså att de övningsavdelningar, som bliva organiserade av frivilligt inkallade, kunna tillfälligt tillföras en ökad befälstillgång under viss eller vissa tidsperioder av vinterhalvåret. Emellertid måste här beräkningarna grundas på det antal befäl, som under hela tiden kan beräknas disponibelt för ifrågavarande övningsavdelningar av frivilligt tjänstgörande.

Beträffande tillgången på de olika befälskategorierna kan följande anföras. Tillgången på underbefäl är ytterst ringa. Endast ett fåtal kan beräknas disponibelt och man måste därför för underbefälsbefattningarna vid här ifrågasatta övningsavdelningar helt räkna med frivilligt tjänstgörande före detta fast anställda. Av officerare torde i medeltal kunna räknas med högst 6 per regemente, varav vissa eventuellt jämväl behöva delvis tagas i anspråk för annan befattning såsom vapenofficer, adjutant, gasofficer m. m. Av underofficerare kunna ungefär fyra beräknas disponibla. Av de disponibla officerarna kan över hälften beräknas vara kaptener, vilket med hänsyn till utbildningens karaktär är en fördel.

Med denna befälstillgång bör på flertalet infanteriregementen kunna organiseras ett reducerat gevärskompani, en signalavdelning, en granatkastaravdelning och en kulspruteavdelning, de båda senare inorganiserade i kulsprutekompaniet. Såsom instruktörer erfordras 18 underbefäl; såsom elever kunna mottagas 180 man.

Vid Göta livgardes fästningsbataljon, Kronobergs regementes detachement i Karlskrona och Gotlands infanterikår sammanfaller delvis tjänstgöringstiden för vågruppen och sommargruppens underbefäl eller fackmän. Då befälstillgången vid dessa truppförband är synnerligen ringa, måste av dessa skäl här vissa inskränkningar göras. Vid Norrbottens regemente är en inskränkning påkallad av den omständigheten, att visst befäl måste lämnas till skidlöparbataljonen, och vid Jämtlands fältjägerregemente av de ovan anförda omständigheterna beträffande förläggningsutrymmet. Dessa fem truppförband beräknas kunna mottaga tillsammans lika mycket som två av de övriga regementena. För hela infanteriet bliver då siffran 360 underbefäl och 3 600 övriga värnpliktiga.

Då en stor del av de frivilligt tjänstgörande beräknas tillhöra vid repetitionsövning 1934 i tjänstgöring varande årsklasser, bör den frivilliga tjänstgöringen påbörjas i direkt anslutning till repetitionsövningarnas avslutande den 8 oktober. Inryckning bör sålunda ske den 9 oktober. Med den av

motionären beräknade längden på tjänstgöringen, 6 månader, skulle utryckning äga rum omkring den 6 april eller omkring en vecka efter inryckningen (den 1 april) av värnpliktiga tillhörande värnpliktsgruppen underbefäl eller fackmän. Med hänsyn till sistnämnda inryckning bör, såvida icke tjänstgöringens längd må överstiga 6 månader, utryckningen ske redan den 25 mars, vilket innebär en avkortning av tjänstgöringstiden till 168 dagar. Anses åter tjänstgöringens längd kunna sättas till mer än 6 månader, möter icke hinder att tjänstgöringen utsträcker till slutet av maj, enär huvuddelen av de värnpliktiga tillhörande sommargruppen inrycker först den 31 maj. Utryckningstiden bör då med hänsyn till förberedelser för nästpåföljande utbildningsverksamhet m. m. lämpligen sättas till den 20 maj.

I de nedan utförda kostnadsberäkningarna äro därför upptagna tvenne alternativ nämligen.

Alternativ I. Inryckning 9 oktober.
Utryckning 25 mars.

Alternativ II. Inryckning 9 oktober.
Utryckning 20 maj.

Kavalleriet.

Under tiden den 10 oktober—10 april är, förutom den fast anställda personalen, endast ett visst antal värnpliktiga tillhörande ersättningsreserven i tjänstgöring. Under denna tidsperiod torde vid varje kavalleriregemente ur förläggningssynpunkt kunna mottagas omkring 140 man.

Tjänstgöringen vid ett kavalleriregemente är under vinterhalvåret så ordnad, att vid varje skvadron anordnas såväl volontärrekrytskola som korpralskola. Furirskolan plägar däremot sammandragas centralt för hela regementet. Dessa tjänstgöringsförhållanden medföra, att den inom regemente disponibla befälspersonalen i stor utsträckning tages i anspråk för trupputbildningsarbetet, varjämte för remontutbildningen vid varje skvadron kräves ett icke ringa antal befäl. På grund härav kan per regemente endast två officerare och en eller högst två underofficerare beräknas disponibla för här ifrågasatt utbildning. Härav följer, att man för sistnämnda utbildning endast kan räkna med två övningsavdelningar om sammanlagt 60 man per kavalleriregemente. Därtill fordras tjänstgöring av 6 f. d. fast anställda underbefäl.

För hela kavalleriet bör alltså räknas med sammanlagt 24 f. d. fast anställda underbefäl och 240 övriga värnpliktiga.

Inryckning för kavalleriets värnpliktiga äger rum den 11 april 1935. Med inryckning för de frivilliga den 10 oktober skulle med 6 månaders tjänstgöring utryckning för dessa äga rum omkring den 7 april. För att bereda befälspersonalen tillfälle till förberedelser till den soldatskola, som inrycker den 11 april, bör utryckningen för de frivilliga förskjutas till den 31 mars.

Artilleriet.

Vid Svea, Göta, Wendes och Norrlands artilleriregementen samt Smålands arméartilleriregemente kan med hänsyn till förläggningstrymmet minst 200 man per regemente mottagas. Vid övriga artilleritruppförband kan vid vartdera beräknas halva denna styrka; vid Bodens artilleriregemente, vars ka-

sernutrymmen torde motsvara de ovannämnda större regementenas, måste den lägre siffran beräknas med hänsyn till att vid detta regemente värnpliktiga tillhörande höstgruppen äro i tjänstgöring under vinterhalvåret.

Tjänstgöringen inom artilleriregementena är under vinterhalvåret i allmänhet ordnad så, att volontärrekrytskolorna äro anordnade divisionsvis, konstapelskolorna divisions- eller — i regel — regementsvis och furirskolan regementsvis. Remontskola är oftast anordnad regementsvis. Härigenom tagas i regel större delen av det inom regementet o. s. v. disponibla befälet i anspråk. Övrigt befäl undergår särskild utbildning i eldledning, mättjänst m. m. för inlärande av under senare år nytillkomna metoder m. m. för artilleriets verksamhet. Antalet officerare är emellertid ganska begränsat. Detta har sin grund framför allt i de talrika kommenderingarna såsom elever vid artilleri- och ingenjörhögskolan. Vid de större artilleriregementena kan därför endast räknas med tre möjligen fyra officerare för här avsedd tjänstgöring och högst samma antal underofficerare. Med hänsyn till utbildningens natur måste övningsavdelningarna göras relativt små, varför endast 80 elever böra beräknas vid vardera av fem av ovannämnda regementen; vid övriga artilleritruppförband bör med hänsyn till befälskaderns storlek och tjänstgöringsförhållandena räknas med hälften av denna siffra eller 40. Sammanlagda antalet frivilligt tjänstgörande vid artilleritruppförbanden bör sålunda beräknas till 560, vartill bör komma 56 f. d. fast anställda underbefäl, då några fast anställda underbefäl icke med säkerhet kunna påräknas för ifrågavarande utbildning.

De värnpliktiga vid artilleriet inrycka till tjänstgöring den 23 april 1935. Med inryckning för de frivilliga den 10 oktober 1934, d. v. s. dagen efter uttryckning från repetitionsövningen, skulle med 6 månaders tjänstgöring uttryckning äga rum den 7 april. Denna uttryckningsdag är med hänsyn till ovanberörda inryckningsdag den 23 april lämplig.

Ingenjörtrupperna.

Ur förläggningssynpunkt beräknas under vinterhalvåret kunna mottagas minst 160 man per ingenjörkår.

Bortkommenderingar till bl. a. artilleri- och ingenjörhögskolan medföra att tillgången särskilt på officerare vid ingenjörkåren under vinterhalvåret är synnerligen ringa. Man kan sålunda beräkna högst en officer och en underofficer per ingenjörkår disponibel för här avsett ändamål. Detta medför att endast en övningsavdelning per kår bör ifrågakomma. Dennas styrka bör ej överstiga 40 man, vartill böra komma 4 underbefäl.

För ingenjörtrupperna bör sålunda beräknas 16 f. d. fast anställda underbefäl och 160 övriga värnpliktiga.

Beträffande tiden för tjänstgöringen gälla samma synpunkter som beträffande artilleriet. Sålunda bör inryckning äga rum den 10 oktober 1934 och uttryckning den 7 april 1935.

Trängtrupperna.

Förläggningssynpunkt kan beräknas disponibelt för minst 120 man per trängkår.

Tjänstgöringsförhållandena vid trängkåren äro under vinterhalvåret så ordnade, att volontärrekrytskolor organiseras kompanivis vid varje kår,

men korprals- och furirskolor däremot för hela trängen gemensamt i vardera bil-, sjukvårds- och trängtjänst. De sex furir- och korpralskolorna äro enligt inspektörens för trängen bestämmande fördelade på de olika kårerna. Slutligen äro de värnpliktiga i biltjänst för sin första tjänstgöring fördelade på trenne tjänstgöringsomgångar, en vinter-, en vår- och en sommaromgång. Under vinterhalvåret finnes sålunda vid varje kårs bilkompani en soldatskola för värnpliktiga. Kommenderingar utanför egen kår förekomma vid detta truppslag i mindre omfattning än vid exempelvis artilleriets och ingenjörtruppernas förband. Sålunda kan den disponibla tillgången på befäl, vilken under vanliga förhållanden tages i anspråk för utbildning i annan tjänstegren, än vederbörande vanligen tillhör, beräknas till omkring tre officerare och två underofficerare. Då därjämte här ifrågasvarande övningsavdelningar kunna underställas de ordinarie kompanicheferna, kan elevantalet beräknas till 100 elever per kår, vartill komma 10 f. d. fast anställda underbefäl för instruktörstjänst.

För trängtrupperna kan sålunda beräknas sammanlagt 40 f. d. fast anställda underbefäl och 400 övriga.

De värnpliktiga tillhörande sommargruppen inrycka, de i trängtjänst den 9 maj och de i sjukvårdstjänst den 31 maj, varjämte värnpliktiga tillhörande gruppen underbefäl eller fackmän inrycka den 5 mars. Med inryckning för de frivilliga den 7 oktober skulle med 6 månaders tjänstgöring utryckning ske den 5 april 1935. Denna utryckning bör lämpligen förskjutas till månadsskiftet, d. v. s. till den 31 mars. Hinder möta emellertid icke att utsträcka tjänstgöringen till den 30 april.

Tjänstgöringstiden skulle sålunda bliva.

Alternativ I. Inryckning 7 oktober.
Utryckning 31 mars.

Alternativ II. Inryckning 7 oktober.
Utryckning 30 april.

Intendenturtrupperna.

Förläggningsutrymme kan beräknas för minst 50 man per intendenturkompani eller sammanlagt 150 man.

Med hänsyn till befälsstillgången kan emellertid endast beräknas en övningsavdelning om 40 man jämte 4 f. d. fast anställda underbefäl vid ett av intendenturkompanierna.

De värnpliktiga tillhörande sommargruppen inrycka den 2 maj. Med inryckning den 7 oktober 1934 — dagen efter utryckning från repetitionsövningen — skulle med 6 månaders tjänstgöring utryckningstiden bliva den 4 april, vilket synes lämpligt. Hinder möter emellertid icke att utsträcka tjänstgöringen till den 30 april.

Sålunda skulle tjänstgöringen anordnas på följande sätt.

Alternativ I. Inryckning 7 oktober.
Utryckning 4 april.

Alternativ II. Inryckning 7 oktober.
Utryckning 30 april.

Sammandrag.

av det antal frivilliga, som kan beredas tjänstgöring vid armén.

Truppslag	F. d. fast anställda underbefäl	Övriga
Infanteriet	360	3 600
Kavalleriet	24	240
Artilleriet	56	560
Ingenjörtrupperna	16	160
Trängtrupperna	40	400
Intendenturtrupperna	4	40
Summa	500	5 000

Av ovanstående sammandrag framgår, att för arméns del möjligheter föreligga att under vinterhalvåret 1934—1935 bereda tjänstgöring på sätt i motionen föreslagits för 500 f. d. fast anställda underbefäl och 5 000 övriga värnpliktiga. Möjligheter föreligga därutöver att för tjänst vid arméns truppförband taga i anspråk ett antal f. d. fast anställda underbefäl.

Kostnadsberäkning.

Motionären har räknat med en kostnad per dag för underhåll m. m. av 2 kronor. Därtill har han vidare räknat med 50 öre respektive 1 krona i avlöning för huvuddelen av de värnpliktiga respektive f. d. fast anställda. Totalkostnaden för 6 000 man beräknas till 2,7 miljoner kr.

I frågan rörande kostnaderna för en frivillig tjänstgöring vid arméns truppförband av den omfattning, som ovan angivits, må följande anföras.

Som redan framhållits, synas statsmakterna genom årets beslut angående frivilliga kurser för f. d. fast anställt underbefäl principiellt hava fattat ståndpunkt till frågan om anställning och avlöning av dylikt befäl. Detta medför, att avlöningen för här ifrågasatt f. d. fast anställda underbefäl, vars tjänstgöring måste anses såsom ett villkor för att utbildningen skall kunna äga rum, måste beräknas efter andra grunder än de motionären föreslagit. Detta medför en viss kostnadsökning.

Motionären har icke i detalj angivit för vilka ändamål dagskostnaden om 2 kronor vore avsedd att tagas i anspråk. Det må emellertid framhållas, att medel måste beräknas för resor till och från tjänstgöringsorten samt för understöd av de värnpliktigas familjer, vilket understöd av såväl principiella som humanitära skäl bör utgå vid här ifrågasatt värnpliktstjänstgöring liksom vid annan dylik. Vidare komma härtill kostnaderna för övningar, övningsmateriel och ammunition, vilka icke kunna bestridas på fjärde huvudtitelns vanliga anslag, vilka äro synnerligen knappt tillmätta redan med hänsyn till de ordinarie övningarna.

Som av den följande utredningen framgår, överstiga dagskostnaderna för underhåll m. m. med några öre det av motionären angivna beloppet, sannolikt beroende på, att motionären icke kalkylerat med samtliga i utredningen angivna kostnader.

Slutligen må ifrågasättas, huruvida den av motionären föreslagna avlöningen med 50 öre per dag står i överensstämmelse med riksdagens förra

året fattade beslut angående avlöning under tjänstgöring till värnpliktiga, som fullgjort mer än 140 dagars tjänstgöring. Av Kungl. Maj:t framlagt förslag om nedsättning av denna avlöning till 50 öre avslogs av riksdagen, varför anledning nu föreligger att beräkna avlöningen för här avsedd personal till 1 krona om dagen.

Till grund för de följande kostnadsberäkningarna ligger bl. a. nedanstående översikt över det beräknade antalet tjänstgöringsdagar.

<i>T j ä n s t g ö r i n g s d a g a r .</i>		F. d. fast anställda underbefäl	Övriga
<i>Alternativ I.</i>			
Infanteriet 9 okt.—25 mars, 168 dagar	60 480	604 800
Kavalleriet 10 okt.—31 mars, 173 »	4 152	41 520
Artilleriet 10 okt.—7 april, 180 »	10 080	100 800
Ingenjörtrupperna 11 okt.—7 april, 180 dagar	2 880	28 800
Trängtrupperna 7 okt.—31 mars, 176 »	7 040	70 400
Intendenturtrupperna 7 okt.—4 april, 180 »	720	7 200
	Summa	85 352	853 520
 <i>Alternativ II.</i>			
<i>Tillägg.</i>			
Infanteriet 20 mars—20 maj, 56 dagar	20 160	201 600
Trängtrupperna 1 april—30 april, 30 dagar	1 200	12 000
Intendenturtrupperna 5 april—30 april, 26 dagar	104	1 040
	Summa	106 876	1 068 160
<i>Avrundat: Alternativ I</i>	85 300	853 500
<i>Alternativ II</i>	106 800	1 068 200

Beräkningen av medelsbehovet hänför sig till de olika anslagen under fjärde huvudtiteln, Lantförsvaret.

1) *Avlöning till personal vid staber och truppförband m. fl.*

Här upptagas kostnaderna för avlöning för f. d. fast anställda underbefäl enligt de grunder som äro angivna i Kungl. Maj:ts proposition nr 105/1934. Härvid har beräknats, att de inkallade f. d. fast anställda underbefälen i medeltal hava samma antal tjänstemånader som de f. d. fast anställda underbefäl, vilka anmält sig till i ovanberörda proposition omförmälda kurser för underbefäl innevarande år. Vidare förutsattes, att fördelningen på furirs- och korprals-(konstapels-)graden skulle vara i stort sett densamma som enligt ifrågavarande anmälningar. Avlöningskostnaden enligt ovannämnda proposition är 267 000 kr. Med 90 dagars tjänstgöring för 750 underbefäl motsvarar detta en genomsnittlig dagkostnad av kr. 3,96.

Med anledning härav beräknas kostnaderna sålunda.

Alternativ I: $85\,300 \times 3,96 = 337\,788.$

Alternativ II: $106\,800 \times 3,96 = 422\,928.$

Avrundat: Alternativ I: 337 800.

» *II:* 423 000.

2) *Rekryteringskostnader.*

Här upptagas kostnaderna för de f. d. fast anställda underbefälens resor till och från tjänstgöringen. Då motsvarande kostnad i proposition nr 105/1934 för omkring 750 man beräknas till 15 000 kronor, kunde man här för 500 man beräkna 10 000 kronor. Då emellertid kurserna enligt ovan nämnda proposition äro anordnade arméfördelningsvis och, beträffande vissa truppslag, truppslagsvis, äro kostnaderna högre än för inställelsen vid här föreslagen tjänstgöring, vilken är avsedd att äga rum truppförbandsvis. Med hänsyn härtill kunna sistnämnda resekostnader beräknas till högst $\frac{2}{3}$ av 10 000 kronor, eller 6 700 kronor.

3) *De värnpliktigas avlöning.*

Av skäl, som ovan anförts, beräknas avlöningen till en krona per dag. Kostnaden blir då

Alternativ I: 853 500 kr.

Alternativ II: 1 068 200 kr.

4) *Understöd åt de värnpliktigas familjer.*

Något dylikt understöd bör icke ifrågakomma för det f. d. fast anställda underbefälet, då dessa förutsättas åtnjuta avlöning såsom fast anställda. Av ovan anförda skäl torde däremot kostnader härför böra beräknas för övriga värnpliktiga.

Vid beräkningen av dessa kostnader synes man böra utgå ifrån, att understöd kommer att utgå till motsvarande omfattning som vid vanlig värnpliktstjänstgöring. Visserligen tillhöra här ifrågavarande frivilligt tjänstgörande värnpliktiga till större delen äldre årsklasser, än som vid vanlig värnpliktstjänstgöring är fallet med därav följande större antal försörjningspliktiga per årsklass. Emellertid torde kunna beräknas, att procenten av försörjningspliktiga bland de frivilligt anmälda skall vara lägre, än om motsvarande årsklasser i sin helhet bleve inkallade till tjänstgöring.

Enligt årets statsverksproposition är för 4 591 000 tjänstgöringsdagar för värnpliktiga beräknat ett medelsbehov för dylika understöd på 75 000 kr.

Kostnaderna kunna med ledning härav beräknas sålunda.

$$\text{Alternativ I} \quad \frac{853\,500}{4\,591\,000} \times 75\,000 = 13\,943.$$

$$\text{Alternativ II} \quad \frac{1\,068\,200}{4\,591\,000} \times 75\,000 = 17\,450.$$

Avrundat

Alternativ I: 13 900 kr.

Alternativ II: 17 400 kr.

5) *Inskrivnings-, mönstrings- och färdkostnader.*

Här upptagas kostnaderna för resor till och från tjänstgöring för de frivilligt tjänstgörande värnpliktiga, men däremot icke för f. d. fast anställt underbefäl. Av de värnpliktiga kommer ett antal, som kan uppskattas till omkring 3 000, att kvarbliva i tjänstgöring efter repetitionsövning. Kostnad för inställelse beräknas därför endast för 2 000 man; kostnader för hemresa efter avslutad tjänstgöring beräknas däremot för samtliga, d. v. s. för

5 000 man. Kostnaderna kunna beräknas bliva ungefär motsvarande som för övriga värnpliktigas resor till och från tjänstgöring. Av det i årets proposition upptagna anslaget under ovanstående rubrik beräknas enligt tidigare uppgift omkring 650 000 kronor såsom färdkostnader. Då det antal resor till och från tjänstgöring, som bekostas härmed, uppskattas till omkring 110 000, kunna här ifrågavarande kostnader beräknas på följande sätt

$$\frac{7\,000}{110\,000} \times 650\,000 = 41\,363 \text{ kr.}$$

Avrundat: 41 400 kr.

6) Undervisnings- och gymnastikmateriel m. m.

För undervisningsmateriel böra kostnaderna beräknas efter 0,9 öre per tjänstgöringsdag för såväl f. d. fast anställda som övriga värnpliktiga. Kostnaderna bliva då

Alternativ I.

F. d. fast anställda	85 300 × 0,009 =	767
Övriga	853 500 × 0,009 =	7 681
	Summa	8 448
	Avrundat	8 400

Alternativ II.

F. d. fast anställda	106 800 × 0,009 =	961
Övriga	1 068 200 × 0,009 =	9 614
	Summa	10 575
	Avrundat	10 600

7) Mathållning.

Beräkningen göres enligt samma grunder som i årets statsverksproposition.

a) Portionskostnader.

Alternativ I.

F. d. fast anställda	85 300 × 0,76 =	64 828
Övriga	853 500 × 0,76 =	648 660
	Summa	713 488

Alternativ II.

F. d. fast anställda	106 800 × 0,76 =	81 168
Övriga	1 068 200 × 0,76 =	811 832
	Summa	893 000

b) Kostnader för ökat antal köksbiträden.

Alternativ I. Det ökade antal tjänstgöringsmånader för köksbiträden, som erfordras, beräknas till 600.

600 × 70 kr.	42 000
600 × 30 × 0,86	15 480
	57 480

Avgår 2,64 öre pr portion:	
2,64 × 938 800 portioner	24 784
	<u>32 696</u>

Beräknad kostnadsfördelning:	
F. d. fast anställda	2 971
Övriga	29 725
	<u>Summa 32 696</u>

Alternativ II. Det ökade antal tjänstgöringsmånader för köksbiträden, som erfordras, beräknas till 700.

700 × 70 kr.	49 000
700 × 30 × 0,86	18 060
	<u>67 060</u>

Avgår 2,64 öre pr portion	
2,64 × 1 175 000 portioner	31 020
	<u>36 040</u>

Beräknad kostnadsfördelning	
F. d. fast anställda	3 276
Övriga	32 764
	<u>Summa 36 040</u>

c) Kostnader för utspisning av smör.

Alternativ I.

F. d. fast anställda	85 300 × 0,07 =	5 971
Övriga	853 500 × 0,07 =	59 745
		<u>Summa 65 716</u>

Alternativ II.

F. d. fast anställda	106 800 × 0,07 =	7 476
Övriga	1 068 200 × 0,07 =	74 774
		<u>Summa 82 250</u>

d) Summa kostnad för mathållning.

Alternativ I.

F. d. fast anställda ..	64 828 + 2 971 + 5 971 =	73 770
Övriga	648 660 + 29 725 + 59 745 =	738 130
		<u>Summa 811 900</u>

Alternativ II.

F. d. fast anställda ..	81 168 + 3 276 + 7 476 =	91 920
Övriga	811 832 + 32 764 + 74 774 =	919 370
		<u>Summa 1 011 290</u>
		<i>Avrundat 1 011 300</i>

8) Munderingsutrustning.

För munderingsutrustning bör beräknas 55 öre per tjänstgöringsdag för såväl f. d. fast anställda som övriga.

Alternativ I.

F. d. fast anställda	85 300	×	0,55	=	46 915
Övriga	853 500	×	0,55	=	469 425
					<u>Summa 516 340</u>
					Avrundat 516 300

Alternativ II.

F. d. fast anställda	106 800	×	0,55	=	58 740
Övriga	1 068 200	×	0,55	=	587 510
					<u>Summa 646 250</u>
					Avrundat 646 300

9) *Kasernutredning, intendenturfordon m. m.*

För kasernutredning och förplägnadsutredning bör beräknas sammanlagt 10 öre per tjänstgöringsdag för såväl f. d. fast anställda som övriga.

Alternativ I.

F. d. fast anställda	85 300	×	0,10	=	8 530
Övriga	853 500	×	0,10	=	85 350
					<u>Summa 93 880</u>
					Avrundat 93 900

Alternativ II.

F. d. fast anställda	106 800	×	0,10	=	10 680
Övriga	1 068 200	×	0,10	=	106 820
					<u>Summa 117 500</u>

10) *Bränsle, lyse, vatten, renhållning och tvätt.*

Kostnaderna hava beräknats per tjänstgöringsdag till

för bränsle	2 öre
» lyse	4 »
» vatten	4 »
» renhållning m. m.	4 »
» tvätt	6 »

Summa 20 öre per tjänstgöringsdag för såväl f. d. fast anställda som övriga.

Alternativ I.

F. d. fast anställda	85 300	×	0,20	=	17 060
Övriga	853 500	×	0,20	=	170 700
					<u>Summa 187 760</u>
					Avrundat 187 700

Alternativ II.

F. d. fast anställda	106 800	×	0,20	=	21 360
Övriga	1 068 200	×	0,20	=	213 640
					<u>Summa 235 000</u>

14) Vapen och ammunition.

Kostnaderna härför beräknas enligt följande grunder.

a) Ammunition

500 skarpa patroner per kulspruteskytt	400 000	×	0,10	=	40 000
100 skarpa patroner per man	500 000	×	0,10	=	50 000
50 lösa patroner per man	250 000	×	0,04	=	10 000
175 övningsgranater för granatkastare för vartdera av 18 infanteriregementen, avrundat					3 100
100 dito för vartdera av 5 infanteriregementen					500
100 dito för vartdera av 4 kavalleriregementen					400
					4 000
					× 15
					= 60 000
					160 000

b) Underhåll av vapenmateriel

0,2 öre per tjänstgöringsdag.

Alternativ I.

$$0,002 \times 938\,800 = 1\,877$$

Alternativ II.

$$0,002 \times 1\,175\,000 = 2\,350$$

c) Underhåll av målskjutningsmateriel.

0,7 öre för varje lossad skarp patron.

$$900\,000 \times 0,007 = 6\,300 \text{ kr.}$$

d) Summa kostnad för vapen och ammunition.

Alternativ I.

$$160\,000 + 1\,877 + 6\,300 = 168\,177$$

Avrundat 168 100

Alternativ II.

$$160\,000 + 2\,350 + 6\,300 = 168\,650$$

Avrundat 168 600

15) Underhåll och drift av radiomateriel.

För driften av de radiostationer, som erfordras för utbildning i signaltjänst erfordras vid

Alternativ I 6 500 kr.

Alternativ II 7 000 kr.

16) Dyrtdistillägg till befattningshavare vid lantförsvaret.

Med ledning av kostnadsberäkningen i Kungl. Maj:ts proposition nr 105/1934 beräknas kostnaderna härför på följande sätt.

Alternativ I.

$$\frac{337\,800}{267\,000} \times 4\,000 = 5\,061 \text{ avrundat } 5\,000 \text{ kr.}$$

Alternativ II.

$$\frac{423\ 000}{267\ 000} \times 4\ 000 = 6\ 337 \dots\dots\dots \text{avrundat } 6\ 300 \text{ kr.}$$

- 17) *Sammanställning av de beräknade kostnaderna för frivillig tjänstgöring vid armén av 500 f. d. fast anställda och 5 000 värnpliktiga (fogad efter yttrandet).*

Av sagda sammanställning framgår, att medelkostnaden vad armén beträffar per tjänstgöringsdag enligt här tillämpade grunder blir för f. d. fast anställd kr. 5: 90 och för värnpliktiga något över tre kronor. Motionären har för f. d. fast anställda räknat en dagskostnad om allenast tre kronor. Skillnaden är beroende på skiljaktigheten i avlöningens beräkning. Motionären har räknat med en dagavlöning om en krona, under det att här har beräknats närmare fyra kronor. Beträffande de värnpliktiga har motionären beräknat en dagskostnad på två kronor och femtio öre, under det att den här stiger till något över tre kronor. Skillnaden är beroende av att dagavlöningen är beräknad till en krona mot av motionären beräknade 50 öre. Därjämte hava kostnaderna för resor, övningar, ammunition och annan materiel samt för understöd av de värnpliktigas familjer stigit till obetydligt högre belopp än motionären beräknat.

Här verkställd kostnadsberäkning kan i stort sett tjäna såsom underlag för medelsbehovets omräkning för den händelse en annan omfattning vad armén beträffar av den föreslagna tjänstgöringen upptages till prövning.

Det torde vidare ankomma på Kungl. Maj:t att utfärda erforderliga bestämmelser för tjänstgöring och utbildning av här ifrågasvarande frivilliga. Härvid synas sagda frivilliga icke böra avses för annan handräckningstjänst än som sammanhänger med deras egen tjänstgöring.

Under hänvisning till vad ovan i ärendet anförts, särskilt beträffande det militära värdet av här föreslagen tjänstgöring, får jag härmed äran tillstyrka det av motionären gjorda yrkandet samt föreslå att värnpliktslagen § 27, mom. 3, C, ändras på sätt ovan angivits.

Från riksdagens sida torde ändring av någon annan författning, än ovan föreslagits, icke vara erforderlig för anordnandet av i motionen avsedd tjänstgöring.

Stockholm den 9 mars 1934.

OSCAR NYGREN.
 Chef för generalstaben.

C. H. Tottie.

2) SAMMANSTÄLLNING TILLHÖRANDE CHEFENS FÖR GENERALSTABEN YTTRANDE.

Sammanställning av de beräknade kostnaderna för frivillig tjänstgöring vid armén av 500 f. d. fast anställda och 5 000 värnpliktiga.

	Alternativ I			Alternativ II		
	F. d. fast anställda	Övriga	Summa	F. d. fast anställda	Övriga	Summa
1) Avlöning till personal vid staber och truppförband m. fl....	337 800	—	337 800	423 000	—	423 000
2) Rekryteringskostnader	6 700	—	6 700	6 700	—	6 700
3) De värnpliktigas avlöning.....	—	853 500	853 500	—	1 068 200	1 068 200
4) Understöd åt de värnpliktigas familjer	—	13 900	13 900	—	17 400	17 400
5) Inskrivnings-, mönstrings- och färdkostnader	—	41 400	41 400	—	41 400	41 400
6) Undervisnings- och gymnastikmateriel	700	7 700	8 400	1 000	9 600	10 600
7) Mathållning	73 800	738 100	811 900	91 900	919 400	1 011 300
8) Munderingsutrustning	46 900	469 400	516 300	58 700	587 600	646 300
9) Kasernutredning, intendenturfordon m. m.	8 500	85 400	93 900	10 700	106 800	117 500
10) Bränsle, lyse, vatten, renhållning och tvätt.....	17 000	170 700	187 700	21 400	213 600	235 000
11) Underhåll och drift av motorfordon	—	6 000	6 000	—	7 000	7 000
12) Truppförbandens övningar ...	3 400	34 200	37 600	4 300	42 700	47 000
13) Sjuk- och veterinärvård	3 400	34 200	37 600	4 300	42 700	47 000
14) Vapen och ammunition.....	—	168 100	168 100	—	168 600	168 600
15) Underhåll och drift av radiomateriel	—	6 500	6 500	—	7 000	7 000
16) Dyrtidstillägg till befattningshavare vid lantförsvaret	5 000	—	5 000	6 300	—	6 300
Summa	503 200	2 629 100	3 132 300	628 300	3 232 000	3 860 300
Antal tjänstgöringsdagar	85 300	853 500	938 800	106 800	1 068 200	1 175 000
Kostnad per tjänstgöringsdag	5,90	3,08	3,34	5,88	3,03	3,29
Av dagskostnaden						
{ Avlöning	3,96	1,00	—	3,96	1,00	—
{ Underhåll m. m. ...	1,94	2,08	—	1,92	2,03	—
Motionärens förslag						
{ Avlöning	1,00	0,50	—	1,00	0,50	—
{ Underhåll m. m. ...	2,00	2,00	—	2,00	2,00	—
{ Summa	3,00	2,50	—	3,00	2,50	—